ЗАКОН
за здравословни и безопасни условия на труд

(Обн., ДВ, бр. 124 от 23.12.1997 г.; изм., бр. 86 от 1999 г., бр. 64 от 2000 г., бр. 92 от 2000 г., бр. 25 от 2001 г., бр. 111 от 2001 г.; изм. и доп., бр. 18 от 2003 г.; изм., бр. 114 от 2003 г.; изм. и доп., бр. 70 от 2004 г., бр. 76 от 2005 г.; изм., бр. 33 от 2006 г.; изм. и доп., бр. 48 от 2006 г.; изм., бр. 102 от 2006 г.; изм. и доп., бр. 105 от 2006 г., бр. 40 от 2007 г.; изм., бр. 102 от 2008 г.; изм. и доп., бр. 108 от 19.12.2008 г.)

Глава първа
ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)*

(1) С този закон се уреждат правата и задълженията на държавата, работодателите, работещите, представителите на работещите по безопасност и здраве при работа, на лицата, които за своя сметка работят сами или в съдружие, и на други организации и юридически лица за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд.

(2) Този закон въвежда общи принципи за превенция и мерки за стимулиране подобренията на безопасността и здравето на работещите за:

1. превенция на професионалните рискове;
2. защита на безопасността и здравето;
3. отстраняване на рисковете и причините за трудовия травматизъм и професионалната заболеваемост;
4. информиране, консултации, обучение;
5. балансирано участие.

Чл. 2. (1) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Този закон се прилага във всички предприятия и места, където се осъществява трудова дейност или се провежда обучение, независимо от формата на организация, вида на собственост и основанието, на което се извършва работата или обучението.

(2) *(Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г., бр. 102 от 2006 г., бр. 40 от 2007 г.)* Този закон се прилага и:

1. *(изм., ДВ, бр. 102 от 2008 г.)* при мирновременната дейност в системата на Министерството на отбраната, Министерството на вътрешните работи и Министерството на извънредните ситуации;
2. за българските предприятия в чужбина, доколкото друго не е предвидено в законите на съответната държава или в международен договор, по който Република България е страна.

(3) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г., бр. 102 от 2008 г.)* Този закон не се прилага, когато особеностите на някои специфични дейности в системата на Министерството на отбраната, Министерството на вътрешните работи и Министерството на извънредните ситуации неизбежно влизат в конфликт с изискванията на закона. За тези дейности безопасността и здравето на работещите се осигурява във възможно най-високата степен съгласно целите на този закон.

Глава втора
ОБЩИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ЗДРАВОСЛОВНИ И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД

Чл. 3. (1) Осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд се извършва съобразно спецификата на провежданата дейност и изискванията на техническото, технологичното и социалното развитие с цел защитата на живота, здравето и работоспособността на работещите лица.

(2) Здравословните и безопасните условия на труд в обекти, производства, процеси, дейности, работни места и при работното оборудване се осигуряват с проектирането, изграждането, реконструкцията, модернизацията, въвеждането им и процеса на тяхната експлоатация, както тяхното поддържане, ремонт и извеждане от действие.

Чл. 4. *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)*

(1) Работодателят е длъжен да осигурява здравословни и безопасни условия на труд на работещите, като прилага необходимите мерки, включително:

1. превенция на професионалните рискове;
2. предоставяне на информация и обучение;
3. осигуряване на необходимата организация и средства.

(2) Работодателят съобразява мерките по ал. 1 с променящите се обстоятелства с цел подобряване на съществуващото положение.

(3) Работодателят прилага мерките по ал. 1, като осигурява основните принципи на превенция:

1. избягване на рисковете;
2. оценка на рисковете, които не могат да бъдат избегнати;
3. ограничаване на рисковете при източника на възникването им;
4. приспособяване на работата към работещия, особено по отношение на проектирането на работните места, избора на работното оборудване, на работните и производствените методи, с цел облекчаване или премахване на монотонната работа, работата с наложен ритъм, както и за намаляване на въздействието им върху здравето на работещия;
5. привеждане в съответствие с техническия прогрес;
6. замяна на опасното с безопасно или по-малко опасно;
7. обозначаване на съществуващи опасности и източници на вредни за здравето и безопасността фактори;
8. прилагане на последователна цялостна политика за превенция, обхващаща технологията, организацията на работа, условията на труд, социалните взаимоотношения и въздействието на елементите на работната среда и трудовия процес;
9. използване на колективните средства за защита с предимство пред личните предпазни средства;
10. даване на съответни инструкции на работещите.

Чл. 5. (1) Всеки, който проектира строителни обекти и дейности, производства, конструкции, технологии и работно оборудване, е длъжен да съобрази проекта с всички правила и норми за здравословни и безопасни условия на труд.

(2) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* В процеса на проектирането, строителството и въвеждането в експлоатация на обектите възложителят е отговорен и изисква, а съответните контролни органи контролират спазването на правилата и нормите за здравословни и безопасни условия на труд от проектанта и от строителя.

Чл. 6. Въвеждането в експлоатация на нови, реконструирани или модернизирани обекти се допуска при доказано съответствие с изискванията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд.

Чл. 7. (1) Работните места трябва да отговарят на минимални изисквания за осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд.

(2) Минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд се определят с наредба на министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването.

(3) На работните места се създават условия за опазване на здравето на работещите лица и осигуряване на безопасност, като:

1. работното място и работното оборудване се поддържат в техническа изправност, а всички неизправности, които могат да засегнат безопасността и здравето на работещите, се

отстраняват във възможния най-кратък срок;
2. работното място и работното оборудване и пътищата към тях се почистват редовно;
3. *(доп., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* защитното оборудване и средствата за колективна и лична защита редовно се проверяват и се поддържат в изправност;
4. пътищата към аварийните изходи и самите изходи се поддържат свободни по всяко време.

Чл. 8. (1) Работното оборудване трябва да е подходящо за извършваната работа, така че да не застрашава здравето и безопасността на работещите.

(2) Изборът на работното оборудване се извършва съобразно със специфичните условия и характеристики на работата за намаляване на съществуващите в предприятието рискове за здравето и опасностите, произтичащи от използването му.

(3) *(Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.)* Работното оборудване се пуска на пазара и/или се пуска в действие и използва само ако отговаря на изискванията за здравословни и безопасни условия на труд, установени с нормативни актове.

(4) Работното оборудване се поддържа и своевременно се ремонтира през целия период на използването му и след извеждането му от експлоатация, така че да не застрашава здравето и безопасността на работещите.

(5) В случай, че работното оборудване създава специфични рискове за здравето и безопасността на работещите, се ограничава броят на лицата, които го използват. Монтажът, демонтажът, подмяната, поддръжката и ремонтът на това оборудване се извършват само от правоспособни лица.

Чл. 9. *(Отм., ДВ, бр. 86 от 1999 г.).*

Чл. 10. (1) При работа с риск за здравето и безопасността, който не може да се отстрани по друг начин, се използват лични предпазни средства.

(2) Личните предпазни средства трябва да осигуряват защита срещу опасностите, да не са вредни за здравето и да не пречат на извършването на работата.

(3) *(Отм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.).*

Чл. 11. (1) За избягване на ръчното повдигане, поддържане и пренасяне на тежести при организиране на работата се използват подходящи средства и оборудване.

(2) В случаите, когато ръчното повдигане, поддържане и пренасяне на тежести не може да се избегне, се предприемат организационни мерки и се използват подходящи средства за намаляване на увреждането на здравето и риска от злополуки на работещите лица.

(3) *(Изм., ДВ, бр. 76 от 2005 г.)* Минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд при ръчна работа с тежести се определят с наредба на министъра на здравеопазването и министъра на труда и социалната политика.

Чл. 12. (1) *(Доп., ДВ, бр. 48 от 2006 г.)* При работа с високо нервно-психическо натоварване, наложен ритъм, монотонност и принудителна работна поза, определена трудова норма и при сменна работа се въвеждат физиологични режими на труд и почивка, които спомагат за запазването на здравето и работоспособността на работещите лица.

(2) Условията, редът и изискванията за разработване на физиологичните режими на труд и почивка се определят с наредба на министъра на здравеопазването и министъра на труда и социалната политика.

Чл. 13. (1) Вещества, суровини и материали, които притежават свойства, създаващи риск за здравето, се използват само по технологии, които ефективно предпазват работещите от заболявания и злополуки.

(2) *(Изм., ДВ, бр. 114 от 2003 г.)* Работодателят създава и поддържа картотека на информационните листове за безопасност на употребяваните и произвежданите опасни

химични вещества и препарати.

Глава трета
ЗАДЪЛЖЕНИЯ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ЗДРАВОСЛОВНИ И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД

Чл. 14. (1) *(Доп., ДВ, бр. 76 от 2005 г.; изм. и доп., бр. 40 от 2007 г.)* Юридическите и физическите лица, които самостоятелно наемат работещи, юридическите и физическите лица, които ползват работещи, предоставени им от предприятие, което осигурява временна заетост, както и лицата, които за своя сметка работят сами или в съдружие с други, са длъжни да осигурят здравословни и безопасни условия на труд във всички случаи, свързани с работата, както на работещите, така и на всички останали лица, които по друг повод се намират във или в близост до работните помещения, площадки или места.

(2) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Лицата по ал. 1 носят отговорност за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд независимо от задълженията на работещите по този закон, както и от това дали тази дейност се осъществява от техни органи или е възложена на други компетентни служби или лица.

(3) Задълженията по ал. 1 важат и при организирането и провеждането на обучение във всички видове учебни заведения, организации и звена за повишаване на професионалната квалификация.

Чл. 15. *(Изм., ДВ, бр. 108 от 2008 г.)*

(1) Лицата по чл. 14, ал. 1 подават годишна декларация в териториалната дирекция "Инспекция по труда" по адреса на регистрация на предприятието в срок до 30 април на следващата година.

(2) Формата, съдържанието, редът и начинът за подаване и съхраняване на декларацията по ал. 1 се определят с наредба на министъра на труда и социалната политика.

(3) Когато няма промяна в обстоятелствата, подлежащи на деклариране, не се подава годишна декларация, за което лицата по чл. 14, ал. 1 уведомяват писмено териториалната дирекция "Инспекция по труда" в срока по ал. 1.

Чл. 16. (1) При осъществяване на дейността за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд работодателят е длъжен:

1. *(изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* да оценява рисковете за безопасността и здравето на работещите, като обхване избора на работно оборудване, използването на химични вещества и препарати и организацията на работните места;

2. *(изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* в съответствие с оценката на риска и при необходимост да планира и прилага превантивни мерки и методи на работа и производство, които да:

а) осигуряват подобряване нивото на защита на работещите;

б) са интегрирани във всички дейности и структурни звена на предприятието;

2а. *(нова, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* да възлага на работещите задачи, съобразени с техните компетентности, опит и възможности, както и с пригодността им по отношение на безопасността и здравето при работа;

3. *(изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г., бр. 40 от 2007 г.)* да отчита специфичните опасности за работещите, които се нуждаят от специална закрила, включително и тези с ограничена работоспособност;

4. да предвиди съответните улеснения за лицата по т. 3 на работните им места при изпълнение на трудовите им функции;

5. да създаде необходимата организация за осъществяване на наблюдението и контрола по изпълнението на планираните мерки;

6. да осигури ефективен контрол за извършване на работата без риск за здравето и по безопасен начин;

7. да не допуска до местата, където съществува сериозна или специфична опасност за здравето и живота, лица, които не са подходящо обучени, инструктирани и екипирани;
8. *(изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* да предприеме необходимите мерки за координация на действията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, когато на един обект или работна площадка се извършват работи или дейности от работещи и на други работодатели.

(2) *(Нова, ДВ, бр. 76 от 2005 г.; изм., бр. 48 от 2006 г.)* При осъществяване на задълженията си по ал. 1 работодателят трябва да осигури здравословни и безопасни условия на труд и еднаква степен на защита от производствени рискове на всички работещи независимо от времетраенето на договора и продължителността на работното време, включително при работа на смени и при полагане на нощен труд.

(3) *(Нова, ДВ, бр. 76 от 2005 г.; изм., бр. 40 от 2007 г.)* Юридическите и физическите лица, които ползват работещи, предоставени им от предприятие, което осигурява временна заетост, са длъжни:
1. да изпълняват дейностите по ал. 1;
2. да уведомят предприятието, което осигурява временна заетост, за специфичните характеристики на работното място, професионалните рискове и необходимата професионална квалификация.

(4) *(Нова, ДВ, бр. 76 от 2005 г.; изм., бр. 40 от 2007 г.)* Предприятието, което осигурява временна заетост, предоставя информация по ал. 3 на заинтересованите работещи.

(5) *(Предишна ал. 2, ДВ, бр. 76 от 2005 г.)* Лицата, които за своя сметка работят сами или в съдружие с други, са длъжни да правят оценка на риска за здравето и безопасността на работещите и да предприемат необходимите мерки за предотвратяване или намаляване на риска.

(6) *(Предишна ал. 3, ДВ, бр. 76 от 2005 г.; изм., бр. 40 от 2007 г.)* Всички разходи, свързани с осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд на работещите, са изцяло за сметка на работодателя.

Чл. 17. Редът, начинът и периодичността на извършване на оценката на риска се определят с наредба на министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването.

Чл. 18. *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Когато един обект, работно помещение или оборудване, работна площадка или работно място се използват от няколко предприятия или организации, работодателите съвместно по писмена договореност осигуряват здравословни и безопасни условия на труд, информират се взаимно за рисковете при работа и координират дейностите си за предпазване на работещите от тези рискове.

Чл. 19. (1) *(Доп., ДВ, бр. 76 от 2005 г.; изм., бр. 40 от 2007 г.)* Работодателят предоставя на работещите, включително и на работещите по срочно правоотношение или при условията на временна заетост по чл. 14, ал. 1 или на техните представители необходимата информация за рисковете за здравето и безопасността им, както и за мерките, които се предприемат за отстраняването, намаляването или контролирането на тези рискове.

(2) *(Нова, ДВ, бр. 48 от 2006 г.; изм., бр. 40 от 2007 г.)* Информацията по ал. 1 се предоставя на работещите, които работят на смени и полагат нощен труд.

(3) *(Предишна ал. 2, ДВ, бр. 48 от 2006 г.; изм., бр. 40 от 2007 г.)* Информацията по ал. 1 се предоставя на работещите от други предприятия, които извършват работа на територията на съответното предприятие.

Чл. 20. (1) За предотвратяване на вредните последици в случаи на извънредни обстоятелства и съобразно спецификата на дейността и големината на предприятието работодателят:
1. *(изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* осигурява организация за действия по ликвидиране на опасността, оказване на първа помощ, противопожарна охрана и условия за евакуация на работещите, както и контактите със службите за гражданска защита, противопожарна охрана и спешна медицинска помощ;

2. *(изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* определя работещите, които ще изпълняват мерките за ликвидиране на опасността, първа помощ, борба с пожарите и евакуация на работещите, като броят, обучението и предоставеното им за целта оборудване съответстват на специфичните рискове и на големината на предприятието.

(2) *(Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г., бр. 102 от 2006 г., бр. 40 от 2007 г., бр. 102 от 2008 г.)* Мерките и правилата за осигуряване на първа помощ, противопожарна охрана и спешна медицинска помощ в случай на аварии в предприятията и организациите и обучението на работещите по ал. 1, т. 2 се определят с наредба на министъра на вътрешните работи, министъра на здравеопазването и министъра на извънредните ситуации.

Чл. 21. *(Изм. и доп., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* В случай или при вероятност от възникване на сериозна и непосредствена опасност за здравето и живота работодателят информира във възможно най-кратък срок застрашените работещи за действията, които се предприемат във връзка със защитата им, осигурява преустановяването на работата и евакуацията им на безопасно място и не допуска възобновяване на работата, докато не се отстрани опасността.

Чл. 22. (1) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Когато работещият откаже изпълнението или преустанови изпълнението на извършваната работа поради възникнала сериозна и непосредствена опасност за здравето или живота, работодателят или прекият ръководител е длъжен незабавно да установи основателността на отказа и да предприеме необходимите мерки за отстраняването на опасността.

(2) Работодателят трябва да осигури възможности на работещите в случаи на сериозна и непосредствена опасност за здравето или живота им и когато не могат да се свържат с прекия си ръководител, да предприемат действия в съответствие със своите познания и с наличните технически средства, за да предотвратят последствията от тази опасност.

(3) *(Изм. и доп., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Работещите не могат да бъдат поставени в неблагоприятно положение вследствие на действията им по ал. 1 и 2 освен ако са проявили непредпазливост или не са изпълнили инструкциите на работодателя за безопасна работа.

Чл. 23. (1) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Работодателят задължително установява, разследва и регистрира всяка станала трудова злополука и известните му случаи на професионални заболявания по ред и начин, определени с Кодекса за социално осигуряване.

(2) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* В случаите по ал. 1 се канят представители на работещите по безопасност и здраве при работа и на синдикалните организации.

Чл. 24. (1) *(Изм., ДВ, бр. 76 от 2005 г.)* За организиране на изпълнението на дейности, свързани със защитата от професионалните рискове и превенция на тези рискове, работодателят в зависимост от обема на дейността, естеството на работата и характера на професионалния риск назначава или определя едно или повече длъжностни лица с подходящо образование и квалификация или създава специализирана служба.

(2) Функциите и задачите на длъжностните лица и на специализираните служби по ал. 1 се определят с наредба на министъра на труда и социалната политика. На нейна основа работодателят регламентира функциите и задачите им съобразно конкретните условия.

(3) *(Изм., ДВ, бр. 64 от 2002 г.; доп., бр. 76 от 2005 г.)* По преценка на работодателя извършването на дейностите по ал. 1 могат да се възлагат с договор на други юридически и физически лица или да се извършват от самия него в случаите, когато той е физическо лице.

(4) *(Нова, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Когато работодателят възлага извършването на дейностите по ал. 1 на други юридически или физически лица, той е длъжен да им предостави информацията по чл. 19, ал. 1.

(5) *(Нова, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Работодателят осигурява на лицата по ал. 1, както и на представителите на работещите по безопасност и здраве при работа, достъп до:
1. оценката на риска и мерките за защита, посочени в чл. 16, ал. 1, т. 1 и 2;
2. информацията, свързана с дейностите по чл. 23;
3. информацията, получена в резултат на осъществяване на мерки за защита и превенция;

4. информацията, получена от констатациите и предписанията на контролните органи в областта на безопасността и здравето при работа.

Чл. 25. (1) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Работодателите осигуряват обслужване на работещите от регистрирани служби по трудова медицина.

(2) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Службите по трудова медицина са звена с предимно превантивни функции. Те консултират и подпомагат работодателите, комитетите и групите по условия на труд в планирането и организирането на дейностите по:
1. осигуряване и поддържане на здравословни и безопасни условия на труд;
2. *(изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.)* укрепване на здравето и работоспособността на работещите във връзка с извършваната от тях работа;
3. *(нова, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* приспособяване на работата към възможностите на работещия, като се отчита неговото физическо и психическо здраве.

(3) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Службите по трудова медицина се създават от:
1. работодателите самостоятелно или съвместно с други работодатели;
2. юридически или физически лица, регистрирани по Търговския закон, по Закона за кооперациите или по Закона за юридическите лица с нестопанска цел за обслужване на работещи.

(4) *(Нова, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* За обслужване на работещи лечебните заведения могат да създават служби по трудова медицина, учредени като самостоятелни юридически лица.

(5) *(Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.; отм., предишна ал. 4, бр. 40 от 2007 г.)* Когато за работодателя е практически невъзможно сам или в съдружие да създаде служба по трудова медицина, той сключва договор с регистрирана служба по трудова медицина.

(6) *(Нова, ДВ, бр. 70 от 2004 г.; отм., бр. 40 от 2007 г.).*

Чл. 25а. *(Нов, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)*

(1) Основните дейности на службите по трудова медицина са:
1. оказване помощ на работодателите за създаване на организация за безопасност и здраве при работа;
2. оценка на професионалните рискове и анализ на здравното състояние на работещите;
3. предлагане на мерки за отстраняване и намаляване на установения риск;
4. наблюдение на здравното състояние на работещите;
5. обучение на работещи и длъжностни лица по правилата за опазване на здравето и безопасността при работа.

(2) Службата по трудова медицина води и съхранява документацията, определена с наредбата по чл. 25б, ал. 4.

(3) Службата по трудова медицина извършва своята дейност в съответствие с изискванията на нормативните актове за осигуряване на здраве и безопасност при работа.

Чл. 25б. *(Нов, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)*

(1) Минималният състав на службите по трудова медицина включва:
1. лице с образователно-квалификационна степен "магистър" по медицина и с придобита специалност "трудова медицина";
2. лице с висше техническо образование и три години професионален опит в областта на безопасността и здравето при работа;
3. технически изпълнител с образование не по-ниско от средно.

(2) Трудовите договори с работещите в службите по трудова медицина се сключват, изменят и прекратяват съгласно Кодекса на труда.

(3) В състава на службата по трудова медицина и при изпълнение на конкретни задачи не могат да се включват:
1. лица, които работят в Министерството на здравеопазването и Министерството на труда и социалната политика и техните контролни органи;

2. медицински специалисти, загубили правоспособност по смисъла на Закона за здравето;
3. лица, подписали договор с Националната здравноосигурителна каса и регистрирани в регионалните центрове по здравеопазване.

(4) Условията и редът за осъществяване дейността на службите по трудова медицина се определят с наредба на министъра на здравеопазването и министъра на труда и социалната политика.

(5) Времето, през което медицинските специалисти работят в службата по трудова медицина, се зачита за професионален стаж.

Чл. 25в. *(Нов, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)*

(1) Службите по трудова медицина се регистрират в Министерството на здравеопазването.

(2) Регистрирането на службите по трудова медицина се извършва от министъра на здравеопазването по предложение на Комисията за регистриране на службите по трудова медицина.

(3) Комисията по ал. 2 се назначава със заповед на министъра на здравеопазването и се състои от председател и 8 членове.

(4) Председателят на комисията по ал. 2 се определя от министъра на здравеопазването.

(5) Министърът на здравеопазването, министърът на труда и социалната политика, националнопредставителните работодателски организации и националнопредставителните организации на работещите определят по двама свои представители за членове на комисията по ал. 2.

Чл. 25г. *(Нов, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)*

(1) За регистриране на службите по трудова медицина лицата, които са ги създали, подават заявление, към което прилагат:
1. данни, съдържащи наименование, седалище и адрес;
2. копие от акта за съдебна регистрация или копие от друг документ за създаването на лицата по чл. 25, ал. 3;
3. договор между работодатели - за случаите по чл. 25, ал. 3, т. 1;
4. актуално удостоверение за вписване в търговския регистър;
5. списък на минималния състав на специалистите от службата по трудова медицина;
6. нотариално заверени копия на документи, удостоверяващи образованието и квалификацията на специалистите по т. 5;
7. декларация на лицата по т. 5, че отговарят на изискванията на чл. 25б, ал. 3;
8. удостоверение за членство в Българския лекарски съюз за лицето по чл. 25б, ал. 1, т. 1;
9. документ за платена такса в размер, определен с тарифата по ал. 7.

(2) При непълнота и при нередовност на документите по ал. 1 министърът или упълномощено от него длъжностно лице в 30-дневен срок от датата на подаване на заявлението писмено уведомява лицата за констатирани непълноти и нередовности на документите, като с уведомлението определя срок не по-кратък от 14 дни за отстраняването им.

(3) В 30-дневен срок от подаване на заявлението или от датата на отстраняване на констатираните непълноти или нередовности министърът на здравеопазването или упълномощено от него длъжностно лице по предложение на Комисията за регистриране на службите по трудова медицина издава удостоверение за регистрация на службата по трудова медицина или прави мотивиран отказ за регистрация.

(4) Отказ за регистрация се прави в случаите, когато непълнотите и нередовностите в документите не са отстранени в срока, определен с уведомлението по ал. 2, или при несъответствие с изискванията за регистрация.

(5) Отказът по ал. 4 подлежи на обжалване по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

(6) Министерството на здравеопазването води публичен регистър на службите по трудова медицина. Данните от регистъра се публикуват на страницата на Министерството на здравеопазването в интернет.

(7) За издаване на удостоверение за регистрация на служба по трудова медицина по ал. 3 и за пререгистрация на служба по трудова медицина по чл. 25д, ал. 2 се събират такси в размер, определен с тарифата по чл. 46 от Закона за здравето.

Чл. 25д. *(Нов, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)*

(1) При промяна на обстоятелства по чл. 25г, ал. 1 лицата, създали служби по трудова медицина, в 7-дневен срок от настъпването им уведомяват писмено министъра на здравеопазването, като прилагат документи, удостоверяващи промяната.

(2) Министърът на здравеопазването или упълномощено от него длъжностно лице в 20-дневен срок от подаване на уведомлението за промяна на обстоятелствата по чл. 25г, ал. 1 по предложение на Комисията за регистриране на службите по трудова медицина отразява промените в регистъра на службите по трудова медицина и издава удостоверение за промяна на регистрацията или прави мотивиран отказ.

(3) Министърът на здравеопазването или упълномощено от него длъжностно лице издава заповед за заличаване на регистрирани служби по трудова медицина от регистъра при:

1. подадено заявление от лицата, създали служби по трудова медицина, за заличаване от регистъра;
2. прекратяване дейността на лицата, които са създали служба по трудова медицина;
3. установени нарушения на изискванията на чл. 25б, ал. 1, 3 и 4;
4. констатирани от контролните органи системни нарушения на чл. 25а;
5. установяване наличието на документи с невярно съдържание, свързани с регистрацията на службата.

(4) Отказът по ал. 2 и заповедта по ал. 3 подлежат на обжалване по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Чл. 26. (1) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Работодателят е длъжен да се консултира с работещите или с техни представители и организации, като създава възможност те да участват при:

1. *(изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* обсъждането и приемането на всички мерки, които се отнасят до здравето и безопасността на работещите;
2. *(изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* определянето на работещи, които ще извършват дейности по осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд, първа помощ, борбата с пожарите и евакуацията на работещите;
3. *(изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* планирането и организацията на обучението на работещите по здравословните и безопасни условия на труд.

(2) Работодателят е длъжен да осигури:

1. *(доп., ДВ, бр. 76 от 2005 г., бр. 48 от 2006 г.; изм., бр. 40 от 2007 г.)* на всеки работещ, включително на работещите по срочно правоотношение или при условията на временна заетост по чл. 14, ал. 1, както и на работещите на смени и полагащите нощен труд, подходящо обучение и инструктаж по безопасност и здраве при работа в съответствие със спецификата на индивидуалното му работно място и на професията при:

а) постъпване на работа;
б) преместване на друга работа или промяна на работата;
в) въвеждане на ново или при промяна на работно оборудване и технология;

(3) *(Нова, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Обучението и инструктажите по ал. 2, т. 1 се провеждат периодично, като се отчитат новите или променените рискове.

2. всички разходи за провеждане на обучението, което се осъществява в работно време.

Чл. 27. (1) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* В търговските дружества и в другите предприятия и организации с повече от 50 работещи се учредяват комитети по условия на труд в състав не повече от 10 души.

(2) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Комитетът по ал. 1 включва представители на работодателя и равен на тях брой представители на работещите по безопасност и здраве при работа.

(3) *(Изм., ДВ, бр. 76 от 2005 г., бр. 40 от 2007 г.)* Мандатът на представителите на работещите е 4-годишен, като предсрочното му прекратяване може да се поиска най-малко от една трета от общия брой на работещите в предприятието и се приема с мнозинство повече от една втора от присъстващите на общото събрание.

(4) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Председател на комитета по условия на труд е работодателят или негов представител, а заместник-председателят е представител на работещите по безопасност и здраве при работа.

(5) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* В работата на комитета по ал. 1 могат да участват представители на контролните органи, на службата по трудова медицина и външни експерти.

(6) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* В дружествата, предприятията и организациите с голям числен състав, сложна структура и териториална разпокъсаност могат да се изграждат освен комитети на равнище предприятие и комитети към съответните структурни звена.

Чл. 28. (1) *(Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.; доп., бр. 76 от 2005 г.; изм., бр. 40 от 2007 г.)* В търговските дружества и в другите предприятия и организации с персонал от 5 до 50 работещи включително, както и в отделните структурни звена на дружествата, предприятията и организациите по чл. 27, ал. 1 се изграждат групи по условия на труд.

(2) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Групата по условия на труд се състои от работодателя или ръководителя на съответното структурно звено и от един представител на работещите по безопасност и здраве при работа.

(3) *(Отм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.).*

(4) *(Отм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.).*

Чл. 29. Комитетите и групите по условия на труд:

1. обсъждат всяко тримесечие цялостната дейност по опазване на здравето и осигуряване на безопасността и на работещите и предлагат мерки за подобряването ѝ;
2. *(изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* обсъждат резултатите от оценката на професионалния риск и анализите на здравното състояние на работещите, докладите на специализираните служби по трудова медицина и други въпроси по осигуряване и опазване на здравето и безопасността на работещите;
3. *(изм. и доп., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* обсъждат планираните промени в технологията, организацията на труда и работните места по отношение на последствията от избора на оборудването, условията на труд и работната среда и предлагат решения за опазване на здравето и осигуряване на безопасността на работещите;
4. извършват проверки по спазване на изискванията за здравословни и безопасни условия на труд;
5. следят състоянието на трудовия травматизъм и професионалната заболеваемост;
6. участват в разработването на програми за информиране и обучение на работещите по проблемите на здравословните и безопасни условия на труд.

Чл. 30. (1) Представителите в комитетите и групите по условия на труд се обучават задължително по програми, ред и изисквания, определени с наредба на министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването.

(2) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Представителите на работещите в комитетите и групите по условия на труд имат право:

1. на достъп до наличната информация относно условията на труд, анализите на трудовия травматизъм и професионалната заболеваемост, констатациите и предписанията на

контролните органи;
2. да изискват от работодателя да предприема необходимите мерки и да правят предложения за отстраняване на опасностите или за временно ограничаване на риска за здравето и безопасността;
3. да се обръщат към контролните органи, ако преценят, че взетите от работодателя мерки не са достатъчни да гарантират здравето и безопасността на работещите;
4. да участват в проверките, извършвани от контролните органи.

(3) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Работодателят осигурява на представителите на работещите по безопасност и здраве при работа необходимите условия, средства и време за изпълнение на техните права и функции, както и съответното обучение и квалификация, което се провежда в рамките на работното време, без това да се отразява на размера на трудовото им възнаграждение.

(4) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Представителите на работещите в комитетите и групите по условия на труд не могат да бъдат поставяни в неблагоприятно положение за действията им за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд.

Чл. 31. (1) Комитетите и групите по условия на труд работят в тясна връзка със специализираните служби и отдели на предприятието, които имат отношение към създаването и осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд.

(2) Когато на един обект, работна площадка или работно място се извършват работи и дейности от няколко предприятия или организации, се изгражда общ комитет (група) по здравословни и безопасни условия на труд.

Чл. 32. *(Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.)*

(1) *(Изм., ДВ, бр. 76 от 2005 г.)* В кооперации с членски състав повече от 5 кооператори се изгражда група по условия на труд, а с повече от 50 кооператори - комитет по условия на труд.

(2) Представителите в комитетите или групите по условия на труд се избират от общото събрание на кооперацията. Председател на комитета или групата по условия на труд е председателят на кооперацията.

Чл. 33. Всеки работещ е длъжен да се грижи за здравето и безопасността си, както и за здравето и безопасността и на другите лица, пряко засегнати от неговата дейност, в съответствие с квалификацията му и дадените от работодателя инструкции.

Чл. 34. (1) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Работещите в съответствие със своята квалификация и дадените им инструкции са длъжни:
1. да използват правилно машините, апаратите, инструментите, опасните вещества и материали, транспортните средства и другото работно оборудване;
2. *(доп., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* да използват правилно дадените им лични предпазни средства и специално работно облекло и след употреба да ги връщат на съответното място за съхранение;
3. *(изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* да използват правилно и по предназначение и да не отстраняват, прекъсват, изключват или променят самоволно средствата за колективна защита и предпазните устройства, с които са оборудвани машините, апаратите, инструментите, предприятието или сградата;
4. да информират незабавно работодателя или съответните длъжностни лица за всяка възникнала обстановка при работа, която може да представлява непосредствена опасност за тяхното здраве и за всички неизправности в средствата за колективна защита;
5. *(изм. и доп., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* да съдействат на работодателя, на съответните длъжностни лица и/или на представителите на работещите по безопасност и здраве при работа при изпълнението на мероприятията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд и на предписанията, дадени от контролните органи.

(2) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Всеки работещ, който временно отстрани средство за

защита или сигнализация при извършване на ремонт, монтаж, профилактика и други, е длъжен да го възстанови незабавно или да предприеме други защитни мерки със същата ефективност.

Глава четвърта
ОРГАНИЗАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ НА ДЕЙНОСТТА

Чл. 35. Министерският съвет определя и провежда политиката за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд.

Чл. 36. *(Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.)* Министърът на труда и социалната политика разработва, координира и провежда държавната политика в областта на осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд, като:
1. *(изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.)* ежегодно съвместно с министъра на здравеопазването изготвя анализи за състоянието, тенденциите и проблемите на дейността по осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд и предлага мерки за подобряването й;
2. *(изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.)* самостоятелно или с други министри издава нормативни актове по осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд, организира и координира разработването на нормативни актове в тази област, когато са от компетентността на други министри, и утвърждава правила за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд;
3. *(изм., ДВ, бр. 25 от 2001 г.)* осъществява интегриран контрол чрез Изпълнителната агенция "Главна инспекция по труда" по спазване на законодателството и по изпълнение на задълженията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд във всички отрасли и дейности, независимо от формата на собственост;
4. определя условията, реда и изискванията за извършване на обучение, измервания и консултации в областта на безопасността на труда;
5. *(отм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.).*

Чл. 36а. *(Нов, ДВ, бр. 108 от 2008 г.)*

(1) На всеки 5 години министърът на труда и социалната политика след консултации с организациите на работодателите и на работниците и служителите, признати за представителни на национално равнище, представя на Европейската комисия единен доклад относно прилагането на:
1. Директива 89/391/ЕИО на Съвета от 12 юни 1989 г. за въвеждане на мерки за насърчаване подобряването на безопасността и здравето на работниците на работното място, наричана по-нататък "Директива 89/391/ЕИО";
2. специалните директиви по чл. 16, параграф 1 на Директива 89/391/ЕИО;
3. Директива 91/383/ЕИО на Съвета от 25 юни 1991 г. за допълнение на мерките за насърчаване на подобряването на безопасността и здравето на работното място на работниците на срочно трудово правоотношение или временно трудово правоотношение, Директива 92/29/ЕИО на Съвета от 31 март 1992 г. относно минималните изисквания за безопасност и здраве за подобряване на медицинското обслужване на борда на плавателните съдове, Директива 94/33/ЕО на Съвета от 22 юни 1994 г. за закрила на младите хора на работното място и Директива 83/477/ЕИО на Съвета от 19 септември 1983 г. относно защитата на работниците от рискове, свързани с експозиция на азбест по време на работа *(втора специална директива по смисъла на член 8 от Директива 80/1107/ЕИО)*.

(2) Докладът по ал. 1 се изготвя в съответствие с определени от Европейската комисия структура и съдържание.

(3) Докладът по ал. 1 се представя на Европейската комисия в срок 12 месеца след края на 5-годишния период, за който се отнася.

Чл. 37. *(Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.)* Министърът на здравеопазването ръководи и координира дейността по опазване и укрепване на здравето при работа, като:
1. анализира състоянието на работната среда и на трудовия процес и влиянието им върху здравето и разработва задължителни мерки и за намаляване на професионалните и свързаните с труда заболявания;
2. *(изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.)* разработва национални програми за опазване и укрепване на здравето и работоспособността и подпомага методически изпълнението им;
3. утвърждава норми, правила, изисквания и методи за опазване здравето на работещите и за оценка на здравния риск;
4. оценява здравословното състояние на работещите лица;
5. методически ръководи дейността и определя условията, реда и изискванията за извършването на обучение, измерване и консултации в областта на професионалното здраве и трудовата медицина;
6. *(нова, ДВ, бр. 18 от 2003 г.; изм., бр. 70 от 2004 г.)* осъществява контрол върху дейността на службите по трудова медицина чрез органите на държавния здравен контрол.

Чл. 38. Политиката за осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд се определя и осъществява след съгласуване в рамките на постоянни или временни структури на тристранното сътрудничество на национално, отраслово и регионално равнище.

Чл. 39. (1) Постоянен орган за осъществяване на координация, консултации и сътрудничество при разработването и осъществяването на политиката за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на национално равнище е Националният съвет по условия на труд.

(2) Националният съвет по условия на труд работи на обществени начала и се състои от представители на:
1. Министерския съвет;
2. Националния осигурителен институт;
3. национално представителните организации на работодателите;
4. *(изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* национално представителните организации на работещите;
5. *(отм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.).*

(3) Председател на Националния съвет по условия на труд е министърът на труда и социалната политика.

(4) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Представителните организации на работещите и на работодателите, участващи в Националния съвет по условия на труд, определят от своя състав двама заместник-председатели на съвета.

(5) Членовете на Националния съвет по условия на труд приемат правилник за работата на съвета.

(6) Организацията на дейността, техническото и административното обслужване на Националния съвет по условия на труд се осъществяват от Министерството на труда и социалната политика.

Чл. 40. Националният съвет по условия на труд:
1. обсъжда състоянието на условията на труд и предлага мерки за подобряването им;
2. обсъжда и изразява становища по проекти на нормативни актове по въпросите на условията на труд и прави предложения за изменението и допълнението им;
3. взема решения за създаване на отраслови и браншови структури за тристранно сътрудничество по условията на труд;
4. създава помощни органи към съвета за решаване на специфични въпроси;
5. координира дейността на органите, на които е възложено упражняването на контрол в областта на условията на труд;
6. проучва и популяризира наш и чужд опит, организира национални конкурси, семинари, акции и други форми за стимулиране на дейността;

7. приема програми за проучване и разработване на проекти за решаване на проблемите по осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, финансирани от фонд "Условия на труд".

Чл. 41. (1) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Отрасловите и браншовите съвети по условия на труд се състоят от представители на националните отраслови или браншови федерации, съюзи и синдикати на представителните организации на работещите, на отрасловите или браншовите структури на представителните организации на работодателите и от равен на тях брой представители на съответното министерство или ведомство.

(2) Отрасловите и браншовите съвети по условия на труд избират от своя състав председател и приемат правила за работата на съвета.

Чл. 42. (1) Отрасловите и браншовите съвети по условия на труд:
1. анализират състоянието на дейността по осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в съответния отрасъл;
2. организират разработването и обсъждат проекти на правила и изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, специфични за съответния отрасъл;
3. проучват и популяризират опита, организират конкурси, семинари, акции и други;
4. *(изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* организират и провеждат обучение по правила, норми и методи, осигуряващи здравословни и безопасни условия на труд, на работодателя, на длъжностни лица и на представителите на работещите.

(2) По решение на отрасловите или браншовите съвети по условия на труд към тях могат да се създават временни структури за разработване на специфични въпроси.

Чл. 43. (1) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Регионалните (областните и общинските) съвети по условия на труд се състоят от представители на съществуващите регионални съюзи или организации на представителните организации на работещите и на работодателите и от равен на тях брой представители на областната администрация или на местните органи за самоуправление.

(2) Регионалните съвети по условия на труд:
1. приемат регионални програми за проучване и разработване на проекти за оптимизиране на условията на труд и ги представят на фонд "Условия на труд" за финансиране;
2. обсъждат състоянието на дейността по осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд в региона или в отделни предприятия;
3. координират дейността на териториалните органи по контрола на условията на труд;
4. оказват съдействие на комитетите и групите по условия на труд за решаване на конкретни проблеми.

Глава пета
ФОНД "УСЛОВИЯ НА ТРУД"

Чл. 44. (1) *(Предишен текст на чл. 44, изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.)* За финансиране на дейности и мероприятия за подобряване на условията на труд се създава фонд "Условия на труд" второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на труда и социалната политика.

(2) *(Нова, ДВ, бр. 18 от 2003 г.)* Фонд "Условия на труд" е юридическо лице със седалище София.

Чл. 45. (1) *(Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.)* Средствата по фонд "Условия на труд" се набират и се разходват по бюджета на Министерството на труда и социалната политика.

(2) Източници за набиране на средствата по фонд "Условия на труд" са:
1. целева ежегодна субсидия от държавния бюджет в размер, определян ежегодно със Закона за държавния бюджет на Република България;

2. *(изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.)* суми от фонд "Трудова злополука и професионална болест" на държавното обществено осигуряване, предвидени по бюджета на фонда за финансиране на дейности за намаляване на честотата и тежестта на осигурените социални рискове "трудова злополука и професионална болест";
3. *(нова, ДВ, бр. 105 от 2006 г.)* суми от фонд "Трудова злополука и професионална болест" на държавното обществено осигуряване, предвидени по бюджета на фонда за финансиране на дейности за диагностика на професионалните болести;
4. *(отм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.; предишна т. 3, бр. 105 от 2006 г.)* доброволни вноски, дарения и завещания от български и чуждестранни граждани и от юридически лица;
5. приходи от прояви с благотворителна цел;
6. рекламна дейност;
7. други източници, определени със закон или с акт на МС.

Чл. 46. (1) Средствата по фонд "Условия на труд" се разходват за:
1. финансиране на проекти и програми за подобряване на условията на труда с браншова значимост и приложимост на резултатите;
2. *(нова, ДВ, бр. 18 от 2003 г.; изм., бр. 76 от 2005 г., бр. 40 от 2007 г.)* участие във финансирането на проекти за подобряване условията на труд с висок социален ефект на резултатите в отделните предприятия, определени чрез конкурс; финансовото участие е в размер до 30 на сто от стойността на проекта;
3. *(нова, ДВ, бр. 105 от 2006 г.)* диагностика на професионалните болести;
4. *(предишна т. 2, ДВ, бр. 18 от 2003 г.; предишна т. 3, бр. 105 от 2006 г.)* разработване на нормативни актове, правила, норми и изисквания;
5. (*предишна т. 3, ДВ, бр. 18 от 2003 г.; предишна т. 4, бр. 105 от 2006 г.)* организиране и провеждане на специализации в областта на здравословните и безопасните условия на труд;
6. *(нова, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* организиране и провеждане на специализирани обучения, семинари и конференции в областта на здравословните и безопасни условия на труд;
7. *(нова, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* наблюдение и контрол на условията на труд и факторите на работната среда;
8. *(предишна т. 4, ДВ, бр. 18 от 2003 г.; предишна т. 5, бр. 105 от 2006 г.; предишна т. 6, бр. 40 от 2007 г.)* разработване и издаване на учебни и информационни материали;
9. *(предишна т. 5, ДВ, бр. 18 от 2003 г.; предишна т. 6, бр. 105 от 2006 г.; предишна т. 7, бр. 40 от 2007 г.)* издръжка на дейността на фонда.

(2) *(Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г., бр. 76 от 2005 г.; доп., бр. 105 от 2006 г.; изм., бр. 40 от 2007 г.)* Средствата по ал. 1, т. 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8 и 9 се предоставят безвъзмездно при условия и по ред, определени с наредба на министъра на труда и социалната политика.

(3) *(Нова, ДВ, бр. 105 от 2006 г.)* Средствата по ал. 1, т. 3 се разходват при условия и по ред, определени с наредба на министъра на труда и социалната политика и на министъра на здравеопазването.

Чл. 47. (1) *(Изм., ДВ, бр. 76 от 2005 г.)* Орган за управление на фонд "Условия на труд" е управителният съвет, който се състои от управител, подуправител и седем членове.

(2) Управителят на фонд "Условия на труд" се назначава от министъра на труда и социалната политика, който определя и трима от членовете на фонда.

(3) *(Изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г., бр. 76 от 2005 г., бр. 40 от 2007 г.)* Националният съвет по условия на труд избира от своя състав четирима от членовете на управителния съвет (по двама от национално представителните организации на работещите и на работодателите), единият от които за подуправител.

(4) *(Нова, ДВ, бр. 76 от 2005 г.)* Представителят на Националния осигурителен институт в Националния съвет по условия на труд е член и на управителния съвет на фонд "Условия на труд".

Чл. 48. Управителният съвет на фонд "Условия на труд":
1. разработва правилник за своята дейност;
2. *(изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.)* разработва и съгласува с Националния съвет по условия на труд бюджета на фонда;
3. *(изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.)* предлага за утвърждаване от министъра на труда и социалната политика бюджета на фонда;
4. *(изм., ДВ, бр. 105 от 2006 г.)* съставя годишния финансов отчет съгласно изискванията на Закона за счетоводството;
5. изготвя годишен доклад за дейността на фонда;
6. *(изм., ДВ, бр. 18 от 2003 г.)* одобрява проекти и програми за финансиране със средства на фонда и сключва договорите с изпълнителите на получилите финансиране програми и проекти;
7. *(нова, ДВ, бр. 18 от 2003 г.)* предлага за утвърждаване от министъра на труда и социалната политика структурата и щата на фонда.

Чл. 48а. *(Нов, ДВ, бр. 18 от 2003 г.)* Управителят на фонд "Условия на труд":
1. организира дейността и ръководи заседанията на управителния съвет;
2. представлява фонда;
3. назначава и освобождава служителите на фонда;
4. има право да се разпорежда със суми до 3000 лв. месечно в рамките на средствата за текущи разходи, утвърдени с годишния бюджет на фонда.

Чл. 49. *(Изм., ДВ, бр. 76 от 2005 г.)* Министърът на труда и социалната политика утвърждава:
1. Правилник за дейността на фонд "Условия на труд";
2. Правилник за дейността на управителния съвет на фонд "Условия на труд".

Чл. 50. *(Изм., ДВ, бр. 92 от 2000 г., бр. 33 от 2006 г.)* Контролът по набирането и разходването на средствата по фонд "Условия на труд" се осъществява от Сметната палата и от Агенцията за държавна финансова инспекция.

Глава шеста
ИКОНОМИЧЕСКИ ФОРМИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА УСЛОВИЯТА НА ТРУДА

Чл. 51. (1) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Работещите се осигуряват задължително за професионално заболяване и трудова злополука, като осигурителните вноски са за сметка на работодателите.

(2) *(Отм., ДВ, бр. 76 от 2005 г.).*

(3) Условията и редът за осигуряване за трудови злополуки и за професионални заболявания се уреждат с отделен закон.

Чл. 52. *(Изм., ДВ, бр. 76 от 2005 г.)*

(1) *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Работещите, които извършват работа, при която съществува опасност за живота и здравето им, се застраховат задължително за риска "трудова злополука" за сметка на работодателя при условия и по ред, определени с акт на Министерския съвет.

(2) При определяне на условията и реда по ал. 1 се отчитат осъществяваната икономическа дейност на предприятието и средното за страната ниво на коефициентите за честота и тежест на трудовите злополуки.

Чл. 53. *(Отм., ДВ, бр. 76 от 2005 г.).*

Глава седма
КОНТРОЛ И АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНА ОТГОВОРНОСТ

Чл. 54. (1) Цялостен контрол по спазването на този закон упражнява Министерството на труда и социалната политика.

(2) *(Изм., ДВ, бр. 25 от 2001 г.)* Специализираната контролна дейност по изпълнението на този закон, както и на други нормативни актове се извършва от Изпълнителната агенция "Главна инспекция по труда" чрез нейните структури.

(3) *(Изм., ДВ, бр. 25 от 2001 г.)* Устройството и дейността на Изпълнителната агенция "Главна инспекция по труда" се определят с правилник, утвърден от Министерския съвет.

Чл. 54а. *(Нов, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)*

(1) Органите на държавния здравен контрол упражняват контрол върху дейността на службите по трудова медицина по:

1. регистрацията и съответствието на данните и документите по чл. 25г, ал. 1 и чл. 25д, ал. 1 с фактическото състояние;
2. изпълнението на договорените с работодателя дейности по чл. 25а, ал. 1, свързани със здравето на работещите;
3. документите, удостоверяващи дейността на службата.

(2) Контролът се извършва текущо и в случаи на подадени жалби и сигнали.

(3) Органите на държавния здравен контрол имат право:

1. на свободен достъп до службите по трудова медицина;
2. да изискват информация и документи от службата по трудова медицина във връзка с дейността й;
3. да дават задължителни предписания на службата по трудова медицина за отстраняване на констатирани нарушения;
4. да съставят актове за констатирани административни нарушения.

(4) При изпълнение на своите задължения органите на държавния здравен контрол са длъжни да пазят в тайна фактите и обстоятелствата, които са им станали известни при проверката и които представляват производствена или търговска тайна на контролираните предприятия.

Чл. 54б. *(Нов, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)*

(1) Лицата, регистрирали служба по трудова медицина, и ръководителите на службите по трудова медицина, които не изпълняват задълженията си по този закон, ако не подлежат на по-тежко наказание, се наказват с имуществена санкция или глоба в размер от 1500 до 5000 лв., а виновното длъжностно лице, ако не подлежи на по-тежко наказание - с глоба в размер от 250 до 1000 лв.

(2) За повторно нарушение наказанието по ал. 1 е имуществена санкция или глоба в размер от 3000 до 10 000 лв., а за виновното длъжностно лице - глоба в размер от 500 до 2000 лв.

Чл. 54в. *(Нов, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)*

(1) Нарушенията по чл. 54б се установяват с актове, съставени от длъжностни лица в регионалните инспекции за опазване и контрол на общественото здраве, изрично упълномощени от директора да извършват контрол върху дейността на службите по трудова медицина.

(2) Наказателните постановления за нарушения по чл. 54б се издават от директора на регионалната инспекция за опазване и контрол на общественото здраве.

Чл. 54г. *(Нов, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* Установяването на нарушенията, издаването, обжалването и изпълнението на наказателните постановления се извършват по реда на Закона за административните нарушения и наказания.

Чл. 55. Лицата, които нарушават изискванията или не изпълняват задълженията си по този закон, носят отговорност по чл. 413, 414, 415 и 416 от Кодекса на труда и другите специфични за съответната дейност закони и нормативни актове.

ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. По смисъла на този закон:
1. "Здравословни и безопасни условия на труд" са такива условия на труд, които не водят до професионални заболявания и злополуки при работа и създават предпоставка за пълно физическо, психическо и социално благополучие на работещите лица.
1а. *(Нова, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* "Превенция" са всички мерки, които се предприемат или планират на всички етапи на работа в предприятието, за предотвратяване, ограничаване и/или отстраняване на професионалните рискове.
2. "Работодател" е понятието, определено в § 1, т. 1 от допълнителните разпоредби на Кодекса на труда, както и всеки, който възлага работа и носи цялата отговорност за предприятието, кооперацията или организацията.
2а. *(Нова, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* "Работещ" е всяко лице, което е нает от работодател, както и лице, което работи за себе си, включително обучаващите се или стажантите - за времето на обучение, стаж и практика.
2б. *(Нова, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* "Представител на работещите по безопасност и здраве при работа" е всеки работещ, който е избран или определен от общото събрание на работещите, по реда на чл. 6 от Кодекса на труда, да представлява работещите по всички въпроси, свързани с безопасността и здравето при работа.
2в. *(Нова, ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* "Предприятие" е понятието, определено в § 1, т. 2 от допълнителните разпоредби на Кодекса на труда.
3. "Вредни фактори за здравето и безопасността" са физически (в това число механични, акустични, електрически, оптически, лъчеви, йонизиращи,вибрационни и др.), химически, биологически, психологически, организационни и други въздействия, които влияят негативно или заплашват здравето и безопасността на работещите.
4. "Професионален риск" ("риск") е вероятността от възникване на неблагоприятни последици за здравето и безопасността на работещите лица при конкретно въздействие на вредни фактори при работа и степента на последиците.
5. "Здравен риск" е вероятността от възникване на неблагоприятни изменения в здравословното състояние при конкретно въздействие на вредни за здравето фактори и степента на тези изменения.
6. "Средство за колективна защита" е проектно, конструктивно, технологично, организационно или друго техническо решение, което изолира пространството, в което може или се проявява опасността от местонахождението на работещите или други лица, които биха могли да бъдат увредени.
7. *(Изм., ДВ, бр. 40 от 2007 г.)* "Лично предпазно средство" е всяко приспособление, екипировка, проектирано да се носи или използва от работещия, за да го предпазва от една или повече възможни опасности, заплашващи неговото здраве и безопасност при работа, както и всяко допълнение, принадлежност или специално работно облекло, проектирани за същата цел.
8. "Защитно приспособление (елемент, оборудване, предпазно устройство)" е съставна част на работното оборудване, която изпълнява предпазна (защитна) функция при използването му, както и при повреда, отказ или неправилно действие, които създават заплаха за здравето, безопасността или живота на хора, които могат да бъдат увредени. Това може да бъде и отделно произведено оборудване, което е предвидено да изпълни същите задачи.
9. "Минимални изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труда" са най-малките допустими изисквания за опазване на здравето на работещите и осигуряването

на тяхната безопасност при работа. Работодателят може да реализира по-високи изисквания, с което да осъществи по-добро ниво на предпазване на работещите, но не и по-ниски от минималните изисквания.
10. *(Нова, ДВ, бр. 76 от 2005 г.; изм., бр. 40 от 2007 г.)* "Предприятие, което осигурява временна заетост" е юридическо или физическо лице, което наема работещи с оглед предоставянето им на други физически или юридически лица за извършване на възложена от тях работа.
11. *(Нова, ДВ, бр. 108 от 2008 г.)* "Специалните директиви по чл. 16, параграф 1 на Директива 89/391/ЕИО" са директиви в следните области: работни места; работно оборудване; работа с видеодисплеи; работа с тежки товари, която води до риск от гръбначни увреждания; временни и подвижни работни площадки; риболов и селско стопанство.

§ 1а. *(Нов, ДВ, бр. 108 от 2008 г.)* Този закон въвежда разпоредбите на Директива 89/391/ЕИО на Съвета от 12 юни 1989 г. за въвеждане на мерки за насърчаване подобряването на безопасността и здравето на работниците на работното място.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. Предвидените средства по чл. 1, ал. 2, т. 6 от Закона за бюджета на фонд "Обществено осигуряване" за 1998 г. за финансиране на дейности за намаляване на осигурителните рискове за "трудова злополука" и "професионално заболяване" в размер на 900 млн. лв. се превеждат по сметката на фонд "Условия на труд".

§ 3. *(Изм., ДВ, бр. 111 от 2001 г.)* Предприятията, обектите, работните места и работното оборудване, въведени в експлоатация преди влизането в сила на този закон, се привеждат в съответствие с изискванията му не по-късно от 6 години от датата на влизането в сила на закона.

§ 4. Съществуващите преди влизането в сила на този закон предприятия или организации уведомяват в 6-месечен срок контролните органи по прилагането на закона за характера и естеството на дейността си и за състоянието на условията на труд.

§ 4а. *(Нов, ДВ, бр. 108 от 2008 г.)* Първият доклад по чл. 36а обхваща периода от 2007 до 2012 г.

§ 5. В чл. 415, ал. 1 и 2 от Кодекса на труда *(обн., ДВ, бр. 26 и 27 от 1986 г.; изм. и доп., бр. 6 от 1988 г., бр. 21, 30 и 94 от 1990 г., бр. 27, 32 и 104 от 1991 г., бр. 23, 26, 88 и 100 от 1992 г., бр. 69 от 1995 г., Решение № 12 на Конституционния съд от 1995 г.; изм., бр. 87 от 1995 г., бр. 2 и 28 от 1996 г.)* думите "от 2 до 8" се заменят с "от 5 до 20".

§ 6. В Закона за народното здраве *(обн., ДВ, бр. 88 от 1973 г.; попр., бр. 92 от 1973 г.; изм. и доп., бр. 63 от 1976 г., бр. 28 от 1983 г., бр. 66 от 1985 г., бр. 27 от 1986 г., бр. 89 от 1988 г., бр. 87 и 99 от 1989 г., бр. 15 от 1991 г.; попр., бр. 24 от 1991 г.; изм., бр. 64 от 1993 г., бр. 31 от 1994 г., бр. 36 от 1995 г. и бр. 12 от 1997 г.)* чл. 11 се отменя.